ISSN (Print) 2616-7174
ISSN (Online) 2663-2500

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ЖУРНАЛИСТИКА сериясы
JOURNALISM Series
Серия **ЖУРНАЛИСТИКА**

№1 (126)/2019

1995 жылдан бастап шығады
Founded in 1995
Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады
Published 4 times a year
Выходит 4 раза в год

Астана, 2019
Astana, 2019

Бас редакторы **Қайрат Сақ**
филология ғылымдарының кандидаты, профессор (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Айтмұханбет Есдәулетов** *ф.ғ.канд., доцент (Қазақстан)*
Бас редактордың орынбасары **Гүлнар Кендірбай** *PhD (АҚШ)*

Редакция алқасы

Алдабергенов Қырықбай	Т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Асанов Қойлыбай	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әбдіманов Өмірхан	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Әбішева Вера	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Бейсенқұлов Аязби	Ф. ғ. к., доцент (Қазақстан)
Браун Михаил	PhD, проф. (АҚШ)
Дзялошинский Иосиф	Ф. ғ. д., проф. (Ресей)
Жақып Бауыржан	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Жусупова Алматай	ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Ирназаров Кудрат	Т. ғ. д., проф. (Өзбекстан)
Корконосенко Сергей	Саяси ғ. д., проф. (Ресей)
Қара Әбдіуақап	Т. ғ. д., проф. (Түркия)
Қозыбаев Сағымбай	Т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Лебедева Татьяна	Ф. ғ. д., проф. (Франция)
Нұртазина Роза	Саяси ғ. д., проф. (Қазақстан)
Омашев Намазалы	Ф. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Ризун Владимир	Ф. ғ. д. проф. (Украина)
Саид Агил бин Шех	PhD, проф. (Малайзия)
Саудбай Мадияр	PhD, проф. (Қазақстан)
Сердәлі Бекжігіт	Ф. ғ. к., проф. м.а. (Қазақстан)
Тахан Серік	Т. ғ. д., проф. (Қазақстан)
Тоқтағазин Мұратбек	Ф. ғ. к., проф. м.а. (Қазақстан)
Халилов Әбдіғани	PhD, проф. (Қырғызстан)
Ченгел Хулия Касапоғлы	PhD, проф. (Түркия)
Шайхитдинова Светлана	Филос.ғ.д., проф. (Ресей)
Шалахметов Ғаділбек	Халықаралық Еуразиялық телевидение және радио академиясының академигі (Қазақстан)
Шестеркина Людмила	Ф. ғ. д., проф. (Ресей)
Шульцман Петр	Өнертану ғ. к., доцент (Қазақстан)

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Ілияс Құрманғалиев
Жауапты хатшы: Гүлжазира Ертасова

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қ.Сәтбаев к-сі, 2, 408 б.
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31413) E-mail: **vest_ journalism@enu.kz**

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ЖУРНАЛИСТИКА сериясы
Меншіктенуші: ҚР БжҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК.
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27. 03. 2018 ж. №16995-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 25 дана.
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қажымұқан к-сі ,13/1, тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Kairat Sak**
Candidate of Philology, Professor (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Aitmukhanbet Yesdauletov** *Candidate of Philology, Associate Professor (Kazakhstan)*
Deputy Editor-in-Chief **Gulnar Kendirbai** *PhD, Professor (USA)*

Editorial board

Aldabergenov Kyrykbai	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Asanov Koilybay	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Abdimanov Omirkhan	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Abisheva Vera	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Beisenkulov Ayazbi	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Brown Michael	PhD, Prof. (USA)
Dzyaloshinski Iosif	Doctor of Philology, Prof. (Russia)
Jakyp Baurjan	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhussupova Almatay	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Irnazarov Kudrat	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Uzbekistan)
Korkonosenko Sergei	Doctor of Political Sciences, Prof. (Russia)
Kara Abdulvahap	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Turkey)
Kozybayev Sagymbai	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Lebedeva Tatiana	Doctor of Philology, Prof. (France)
Nurtazina Roza	Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Omashev Namazaly	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Rizun Volodymyr	Doctor of Philology, Prof. (Ukraine)
Syed Agil bin Shekh	PhD, Prof. (Malaysia)
Saudbayev Madiyar	PhD, Prof. (Kazakhstan)
Bekzhigit Serdaly	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Takhan Serik	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Toktagazin Muratbek	Candidate of Philology, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Khalilov Abdygani	PhD, Prof. (Kyrgyzstan)
Çengel Hülya Kasapoglu	PhD, Prof. (Turkey)
Shaikhitdinova Svetlana	Doctor of Philosophy, Prof. (Russia)
Shalakhmetov Ghadilbek	Academician of the International Eurasian Academy of Television and Radio (Kazakhstan)
Shesterkina Ludmila	Doctor of Philology, Prof. (Russia)
Shultsman Petr	Candidate of Art, Assoc. Prof. (Russia)

Executive editor, computer layout: Ilyas Kurmangalyev
Executive Secretary: Guljazira Yertasova

Editorial address: 2, K.Satpayev str., of.408, Astana, Kazakhstan, 010008
Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31413) E-mail: **vest_ journalism@enu.kz**

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. JOURNALISM Series
Owner: Republican State Enterprise in the capacity off economic conduct «L.N. Gumilyov Eurasian National University», Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.
Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan.
Registration certificate No 16995-Ж from 27.03. 2018.
Periodicity: 4 times a year Circulation: 25 copies
Address of printing house: 13/1, Kazhimukan str., Astana, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext.31413)
© L.N. Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор **Кайрат Сак**
кандидат филологических наук, профессор (Казахстан)

Зам. главного редактора **Айтмуханбет Есдаулетов** *к.ф.н., доцент (Казахстан)*
Зам. главного редактора **Гульнар Кендирбай** *PhD (США)*

Редакционная коллегия

Алдабергенов Кырыкбай	Д. ист. н., проф. (Казахстан)
Асанов Койлыбай	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Абдиманов Омирхан	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Абишева Вера	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Бейсенкулов Аязби	К. ф. н., доцент (Казахстан)
Браун Михаил	PhD, проф. (США)
Дзялошинский Иосиф	Д. ф. н., проф. (Россия)
Жакып Бауыржан	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Жусупова Алматай	К. ф. н., доцент (Казахстан)
Ирназаров Кудрат	Д. ист. н., проф. (Узбекистан)
Корконосенко Сергей	Д. полит. н., проф. (Россия)
Кара Абдиуакап	Д. ист. н., проф. (Турция)
Козыбаев Сагимбай	Д. ист. н., проф. (Казахстан)
Лебедева Татьяна	Д. ф. н., проф. (Франция)
Нуртазина Роза	Д. полит. н., проф. (Казахстан)
Омашев Намазалы	Д. ф. н., проф. (Казахстан)
Ризун Владимир	Д. ф. н., проф. (Украина)
Саид Агил бин Шех	PhD, проф. (Малайзия)
Саудбай Мадияр	PhD, проф. (Казахстан)
Сердали Бекжигит	К. ф. н., асс. проф. (Казахстан)
Тахан Серик	Д. ист. н., проф. (Казахстан)
Токтагазин Муратбек	К. ф. н., асс. проф. (Казахстан)
Халилов Абдигани	PhD, проф. (Киргизстан)
Ченгел Хулия Касапоглу	PhD, проф. (Турция)
Шайхитдинова Светлана	Д. филос. н., проф. (Россия)
Шалахметов Гадильбек	Академик Международной Евразийской академии телевидения и радио (Казахстан)
Шестеркина Людмила	Д. ф. н., проф. (Россия)
Шульцман Петр	К. н. искуств., доцент (Казахстан)

Ответственный редактор, компьютерная верстка: Ильяс Курмангалиев
Ответственный секретарь: Гульжазира Ертасова

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 408
Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31413) E-mail: **vest_ journalism@enu.kz**

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ЖУРНАЛИСТИКА
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК.
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16995-Ж от 27. 03. 2018 г.
Периодичность: 4 раза в год. Тираж: 25 экземпляров.
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: (7172) 709-500 (вн.31413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

БАҚ ЖӘНЕ ҚОҒАМ

Арын Е.М., Арын Р.С. Медиа кеңістіктің эволюциясы: қоғам мен үкіметтің байланысы 8

Нұртазина Р.А. Қазақстанның ақпараттық саясаты және медиа-жобалау 20

Садықов С. Қазақстандағы гендерлік саясат және журналистика 27

ЖАҢА МЕДИА

Әлімжанова А.Б., Исабек Н.Е. Мультимедиалық мәтін трансформациясы 39

Демьянова Ю.А., Абишева В.Т., Джакипова Д.Ж. Заманауи СМЖ форматтағы медиалық тұлғаның имиджін қалыптастыру тұжырымдамасы 45

Құтым Л.Қ., Есенбекова Ұ.М. Цифрлық ортада ақпараттың адамға әсерін медиапсихологиялық тәсілдермен талдау 53

Тахан С.Ш., Байғожина Д.О. Мәдениеттен медиа-мәдениетке: қоғамдағы заманауи коммуникациялық қатынастардың жаңа құбылыстары 59

PR ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Құсайынова М.М., Ишанова А.Қ. Қазақстандық әлеуметтік медиа үлгісінде маркетинг-сторителлинг техникасы 67

ТЕЛЕРАДИОЖУРНАЛИСТИКА

Мұтарбекқызы А. Шынайылық – деректіфильмнің түп-тамыры 74

ЖУРНАЛИСТИКА ТАРИХЫ

Омашев О.Н., Сәйдірахман Ұ. Кеңестік қазақ баспасөзі: ұлттық мүдде және саясат қайшылығы 81

Contents

PUBLISHING AND INTERNET MEDIA

Aryn Ye.M., Aryn R.S. Evolution of media space: communications between the society and authorities 8

Nurtazina R.A. Information policy of Kazakhstan and media projection 20

Sadykov S. Gender policy and journalism in Kazakhstan 27

NEW MEDIA

Alimzhanova A.B., Issabek N.E. Transformation of Multimedia Text 39

Demyanova Yu.A., Abisheva V.T., Dzhakipova D. Zh. The concept of the formation of the image of the media personality in the modern format of the QMS 45

Kutym L.K., Yessenbekova U.M. Analysis of the impact of information in a digital environment on a person by media psychological methods 53

Tahan C.Sh., Baygozhina D.O. From culture to media culture: new phenomena of modern communication relations in society 59

TECHNOLOGIES PR

Kussainova M.M., Ishanova A.K. Marketing-storytelling technique on the example of Kazakhstan social media 67

TELERADIOJOURNALISTIKA

Mutarbek A. Authenticity - is the root of documentary film 74

HISTORY OF JOURNALISM

Омашев N.O., Saidirakhman U. Soviet origins of the Kazakh press: national interests and political contradictions 81

Содержание

СМИ И ОБЩЕСТВА

Арын Е.М., Арын Р.С. Эволюция медиа-пространства: связи общества и власти 8

Нуртазина Р.А. Информационная политика Казахстана и проекция СМИ 20

Садыков С. Гендерная политика в Казахстане и журналистика 27

НОВЫЕ МЕДИА

Алимжанова А.Б., Исабек Н.Е. Трансформация мультимедийного текста 39

Демьянова Ю.А., Абишева В.Т., Джакипова Д.Ж. Концепция формирования имиджа медийной личности в современном формате СМК 45

Кутым Л.К., Есенбекова У.М. Анализ влияния информации на человека в цифровой среде медиа-психологическиим методами 53

Тахан С.Ш., Байгожина Д.О. От культуры к медиакультуре: новые феномены современных коммуникационных отношений в социуме 59

ТЕХНОЛОГИИ PR

Кусаинова М.М., Ишанова А.К. Техника маркетинг-сторителлинга на примере казахстанских социальных медиа 67

ТЕЛЕРАДИОЖУРНАЛИСТИКА

Мутарбек А. Подлинность - корни документального фильма 74

ИСТОРИЯ ЖУРНАЛИСТИКИ

Омашев О.Н., Сайдирахман У. Советские истоки казахской печати: национальные интересы и политические противоречия 81

ҒТАМР 19.21.07

С. Садықов
Қожа Ахмет Ясауи ат. Халықаралық қазақ-түрік университеті, Түркістан, Қазақстан
*(*E-mail: *Sadykov.51@mail.ru)*

Қазақстандағы гендерлік саясат және журналистика

Аңдатпа. Бұл мақалада гендерлік саясаттың адамдардың мәдениетіне, әлеуметтік рөліне, мүмкіндіктері мен корпоративтік, әлеуметтік және жеке қарым-қатынасына әсері қарастырылады. Гендер адам өмірінің ажырамас бөлігін қарастырады, наным-сенімге әсер етеді, сондай-ақ ерлер мен әйелдердің қоғамдағы рөлін айқындайды.

Қазақстан журналистикасы гендерлік саясаттың өзекті мәселелеріне назар аудара бастады. Бұл жөнінде Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті Журналистика факультетінің ЮНЕСКО, халықаралық журналистика және қоғамдық медиа кафедрасы мен Алматыдағы ЮНЕСКО Кластерлік Бюросының «Қазақстандағы гендерлік журналистика бойынша оқу бағдарламаларын күшейту» атты семинар-тренингінде (Алматы, 2018, 2-3 қараша) жан-жақты талқыланды.

Түйін сөздер: ислам, мұсылман әйелдері, әйел-ана, гендерлік теңдік, феминизм, дискриминация, демография, гендерлік теңсіздік, құқықтық сауаттылық, гендер және БАҚ.

DOI: https://doi.org/10.32523/2616-7174-2019-126-1-27-38

Зерттеудің өзектілігі. Мұсылман әйелдердің құқығы VII ғасырда қамтамасыз етілген. Ұлы Мұхаммед пайғамбар әйелдерді еркектермен тең дәрежеге жеткізген: Жаратушы алдында еркек пен әйел тең [1].

Құранда әйелдердің исламдық ұстанымы иуда-христиандық дәстүрден түбірімен өзгешеленеді. Құранға сүйенер болсақ, әйелдердің міндеті бала туумен ғана шектелмейді. Ол кез-келген адам сияқты көп қайырымды іс жасауға тиіс [2].

Мұсылман әйелдер бірінші кезекте жанұясының игілігі мен Жаратушысына құлшылығын ойлайды. Ислам әйелдерге қоғамдық-саяси мәселелермен айналысуға тиым салмайды, қоғамды дамытуға, көркейтуге атсалысатын әйелдерді мадақтайды. Ислам дініндегі әйелдердің құқықтары мәселесімен айналысатын Н.Юсупова «Исламдағы әйелдер құқықтары» деген кітабында былай деп жазады: «Әйелдердің Алла жолында жасайтын ең игілікті ісі мен жұмысы, ол – үй шаруасымен айналысу, балаларға тәрбие беру, үйін көріктендіру және еріне көмектесу» [3].

Арабтанушы, Эдинбург университетінің профессоры Уильям Монтгомериннің айтуынша: «Мұхаммедті тарихи контексте әйелдердің құқықтарын қорғаушы тұлға ретінде қарастыруға болады, өйткені ол әйелдерге жалпы кепілдік береді» [4].

Жанұядағы әйелдің теңдессіз рөлі жайында айтар болсақ, ең бастысы – әйел – ана, ұрпақ жалғастырушы, әрбір жеке тұлғаның бойындағы адамгершілік ізгі қасиеттер ананың, яғни, әйелдің тәлім-тәрбиесінен бастау алады. Қазіргі кезде мұсылман әйелдері бір жағынан түрлі қоғамдық салаларда өз қабілет-қарымдарын дәлелдесе, екінші жағынан, жанұясында бала тәрбиелеуде, аналық, жұбайлық рөлін атқаруда міндет биігінен көрінеді. Бұл жанұяға көңіл бөлу мен әйелдің өзекті рөліне қатысты Ислам тағлымдарының нәтижесі болып табылады. Ислам қағидалары бойынша, әйелдің жанұяны гүлдендіріп, көркейту, өмірге нәресте әкеліп, тәрбиелеу, жан жылуын беру ісі Аллаһ тағала жолында джихад жасаумен тең.

Құранды орыс тіліне аударған Валерия Порохова былай деп жазады: «Жер бетінде сіз мұсылман әйелінің құқығынан асып түсетін әйелді таба алмайсыз, тіпті қазіргі таңда мұсылман әйелінің құқығына тең құқықты әйелді кездестіру де қиын» [5].

Библиядағы Құдайдың «Сен азаппен бала туатын боласың..» деген сөзі күллі христиан әлемінің әйелдеріне ақтық үкім болды. Христиан дәуірінің беделдісі саналған Тертуллиан былай деген: «Сендер, әйелдер, өз көйлектеріңнен, өз сұлулықтарыңнан, өздеріңнің шыққан тектеріңнен ұялуға тиіссіңдер...». Христиан еркектері өз дұғаларында былай дейді: « ... О, Жаратушым, мені еркек етіп жаратқаныңа алғысым шексіз...».

Гендер мәселесі XIX ғасырдың аяғында көтеріле бастады. Феминизмнің отаны - христиандық Еуропада әйелдер XVIII ғасырдың аяғына дейін теңсіздікте болды. «Англияның Қоғамдық Заңында» тұңғыш рет мынадай түзету еңгізілді: «Бұдан былай жұбайы өзінің жұбайының мүлкін оның ықтиярсынсыз сатуға құқы болмайды, алайда оның мүлкін өз қалауы бойынша басқаруға және иелік етуге құқылы, сол сияқты әйеліне де иелік етуге құқылы» [6].

1990 жылдардың басында жекелеген теориялық пайымдаулар да гендерлік бөлініс проблемалары теріске шығарылып, зерттеушілер жынысаралық өзгешелік мәселелерін шешуде ақылға қонымсыз пайымдауларға бой алдырды [7].

XX ғасырдың 60-жылдары АҚШ пен Батыс Еуропада гендер саясаты кең өріс алды. Ол қоғамда гендерлік теңдікті орнықтырып, әйелдерге қатысты түрлі дискриминацияның алдын алуға бағытталды. Осылайша, капиталистік елдерде әйелдердің құқығын қорғау мәселесі туындады.

Феминистік идеялар көптеген мәселелер бойынша академиялық талқылауларға ықпал ете бастады. Батыста пайда болған феминизм әділетсіздік, дискриминацияға қарсы күрес мақсатын ұстанады. Дегенмен де бұл ағым әйелдің табиғилығы мен жаратылысын дұрыс бағаламайды, нәзік жандылардың отбасылық және тәрбиелік рөліне жете мән бермейді. Феминистер әйелдің бала тәрбиесіндегі, баланың физиологиялық және табиғи қажеттіліктерін өтеудегі рөлін елемейді, мінез-құлықтағы ауытқулардың салдарынан әйелдердің жыныстастық тұрғыдағы теріс пиғылдарға бой алдыруларына себепкер болуда [8].

Ежелгі дәстүр бойынша ер адамдарға қоғамдық өмірдің түрлі салаларында интеллектуалдығымен, кәсіби қызметке икемділігімен табыс биігінен көріну тән болса, әйелдер негізінен, нәзіктік құндылықтарымен бағаланады. Бұл орайда әйелдерге қарағанда ер азаматтардың жоғары нәтижелерге жетулерге мүмкіндіктері мол болып есептеледі. Егер әйелдер жұмыста жоғары нәтижелерге жететін болса, бұл кездейсоқ сәттілік немесе өзге де сыртқы себептермен түсіндіріледі. Ғылыми тұрғыдан келгенде әйелдердің биологиялық немесе психологиялық және интеллектуалдық жетімсіздігі назарға алынады.

Қазақстанда гендер ұғымы өткен ғасырдың 90-шы жылдарынан бастау алады. Елімізде әйелдер мәселесімен айналысатын 150-ден астам үкіметтік емес ұйымдар бар. Қазіргі таңда гендерлік психология проблемасы айрықша маңызға ие болып отыр. Қоғамда еркек пен әйел психологиясына, олардың әлеуметтік рөліне жаңа көзқарас қалыптасуда. Осы тұрғыдан келгенде, қолда бар материалдарды ой елегінен өткізу қажеттілігі зерттеудің өзектілігін айқындайды.

Зерттеу нәтижелері. Ежелгі қазақ қоғамында ана-әйелдің мәртебесі биік болған. Бір қолымен бесік, екінші қолымен әлем тербететін ананы халқымыз асқақтата білген. Ерлігімен танылған қазақ қыздарының тарихи тұлғасы қазір де ел аузында. Халқымыз Айғаным, Зере, Ұлпан секілді аналарын көкке көтерген. Билігіне бағынып, бітіміне көнген. Қазақ хандығы тарихында мемлекеттік деңгейде мұрағаттық құжаттарға түскен тарихи тұлғалар қатарында қазақ қыздары да бар. Олар туралы сөз қозғағанда Әбілқайыр ханның жұбайы Бопай ханымды, Уәли ханның жұбайы Айғаным ханымды, Кеңесары ханның қарындасы, көзсіз батырлығымен даңқы шыққан Бопай ханымды еске аламыз. Қазақ хандарымен сол тұстағы қазақтың белді тұлғалары ғана емес, сонымен бірге Ресей, Хиуа, Бұхара және өзге де елдердің мемлекеттік қайраткерлері таныс болды. Сөз жоқ, қазақтың қыздарының арасында қазақ хандығының қиын-қыстау кезеңінде қазақтың бас ханы Әбілқайырдың жа-

нынан табылып, қиналған шағында еріне қолдау көрсеткен, 1748 жылы 15 тамызда хан өлгеннен кейін тек қана отбасына емес, жалпы қазаққа ақылшы болып, ел тыныштығы мен бірлігін сақтауға үлес қосқан, көпке үлгі болған Бопай ананың орны ерекше. Оған Ресей мұрағаттарындағы құжаттар толық дәлел бола алады. Бұл арада түпдерек құжаттар Ресейдің Орынбор және Мәскеудегі Ресей Империясының Сыртқы істер мұрағатында көптеп кездеседі. Бұл жөнінде профессор Ә.Мұқтар «Еліне тірек болған Бопай ана» атты зерттеу мақаласында жан-жақты баяндайды [9].

Бопай ханымның мемлекеттік деңгейдегі саяси қайраткерлігі 1748 жылы тамыз айында Әбілқайыр хан қаза тапқаннан кейін анық көзге түседі. Қалыптасқан саяси жағдайда ол ішкі бірлікті сақтап жаңа хан сайлауды ұйымдастырып, Ресеймен байланысты сақтауға күш салады.

Қазақ елі кеңестік құрсаудан босап, Тәуелсіздік жолына түскен алғашқы жылдары қоғам мүшелері психологиялық күйзеліске ұшырады, тұрмыс жағдайы төмендеді, қалыптасқан өмір сүру дағдысы күйреді, тәрбие жүйесі қоғамның, мемлекеттің бақылауынан тысқары қалды. Елде бей-берекеттік орын алған осындай қиын кезеңде қазақ әйелдері күнкөріс қамымен бизнесте, сауда-саттықта, экономиканың саналуан салаларында ер-азаматтармен қатар іскерліктерін танытa білді. Осылайша әйелдер мәртебелі биіктен көрінді. Уақыт өте келе елімізде гендерлік саясат мәселесі алдыңғы орынға шықты. Қазақстан Президенті Н.Назарбаев: «... Тәуелсіз Қазақстан әйелдерінің саяси және экономикалық мәртебесін арттыру – уақыт талабы, бұл мақсатқа жету менің ұдайы назарымда» деген болатын [10].

Егемендіктің алғашқы жылдарында әйелдердің кәсіпкерлікпен айналысу проблемасына жете мән берілмеді. «Қазақстан-2030» стратегиясында шағын несие беру қарастырылып, Президент үкіметке нақты тапсырма берді. Несие алған 17 мың адам жеке бизнесін ашқан болса, оның 63 пайызы әйелдер болған [11].

Қазақстанда отбасылық және гендерлік саясатқа баса мән беріледі. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 27 қарашадағы №1190 қаулысымен бекітілген «Қазақстан Республикасындағы гендерлік саясат» тұжырымдамасы қабылданды [12]. Тұжырымдамада Қазақстандағы гендерлік саясаттың негізгі қағидаттары Қазақстан Республикасының Конституциясымен кепілдік берілген әйелдер мен ерлердің тең құқығы мен еркіндігін белгілейді. Уақыт өте келе, Қазақстан Респубикасы Президентінің 2016 жылғы 6 желтоқсандағы №384 Жарлығымен «Қазақстан Республикасындағы 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясат» Тұжырымдамасы бекітілді [13]. Бұл тұжырымдамада отбасылық және гендерлік саясат саласындағы жетістіктер мен өзекті мәселелерге баса назар аударылып, еліміздегі 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясатты дамыту сараланды. Сондай-ақ өзекті саясатқа қол жеткізудің шетелдік модельдеріне талдау жасалып, республикада 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясатты қалыптастырудың негізгі қағидаттары мен тәсілдері сарапқа салынды.

Әйел қазақ қоғамы үшін, қазақ мемлекеті үшін қашанда ардақты саналған. Еліміздің тең жартысы әйелдер қауымынан тұрады. Қазіргі статистикаға жүгінер болсақ, Қазақстан Республикасы Парламентінің құрамында 22 әйел бар. Бұл депутаттардың 15 пайызын құрайды. Ауыл әкімдерінің 18 пайызы, округтердегі 12 пайыз әйелдер, педагогтардың 73, дәрігерлер мен медицина қызметкерлерінің 87 пайызы әйелдер болып табылады.

Қазақстанның бұқаралық ақпарат құралдары - баспасөз, телевизия, радио, әлеуметтік желілер гендерлік саясаттың өзекті мәселелерін назардан тыс қалдырған емес. Арнайы телерадио бағдарламалар ұйымдастырылып келеді, жер-жердегі мерзімді баспасөздердегі түрлі жанрлардағы материалдар көңіл аударады. Мұндай жарияланымдардың авторлары да сан қилы. Айталық, Оңтүстік Қазақстан облысы Ордабасы аудандық сотынан кеңсе меңгерушісі Н.Жұмаділұлы қазіргі қазақ-қоғамында гендерлік саясат туралы сан түрлі пікір қалыптасып отырғанын айтады [14].

«Бірі аталған саясатты мақтап жатса, енді бірі даттап жатады, - дейді автор. – Біз гендерлік саясатқа келмей тұрып, әйелдің орнын айқындап, қамқорлықтың сан қилы стратегиясын жасап қойған халықпыз. Ал, қазіргі жүргізіліп жатқан гендерлік саясат ана мен балаға айрықша әлеуметтік жағдай жасау, отбасындағы зорлық-зомбылықтың алдын алу сияқты мәселелерді шешудің бастапқы қадамы, алғышарты деп бағалау қажет.

Қазіргі уақытта гендерлік саясатқа халық арасында ғана емес, мемлекеттік мекемелер тарапынан да ерекше көңіл бөлініп отыр. Мысалы, әр мемлекеттік мекеменің гендерлік саясатты қолдауға бағытталған өздерінің іс-шаралары бар. Бірақ, оның өзі жеткіліксіз. Кейбір отбасындағы тұрмыстық қатынастардағы жағдайдарды да ескеруіміз қажет. Өйткені, уақыт өткен сайын кейбір отбасыларда әйел адамның құқықтарының бұзылуы былай тұрсын, өміріне қауіпті жағдайлардың туындап жататынын жиі кездестіреміз. Сол себептен бүгінгі күні біз бірлесе отырып осы құбылысқа қарсы бағытталған жаңа қолжетімді күрес жүргізуге жұмылуымыз қажет.

Гендерлік саясатты алдағы уақытта дамытуға үлес қосқан жөн. Өйткені, статистикаға қарасақ, аудандық ішкі істер бөліміне соңғы жылдары отбасындағы зорлық-зомбылықтың әсерінен күйеуінің атына арыз жазған әйелдер саны азаймай жатқаны анық. Басты себебі күйеуінің ішімдікке салынып, әйеліне тыныштық бермей, соққыға жығуының салдарынан ол істер сотта қаралады.

Гендерлік саясатқа өзге қырынан қарасақ, елімізде әйел адамдардың бәрі бірдей өз құқығын біліп, қорғай алмайды. Зорлық-зомбылықтың құрбаны болып жатқандар да көп дейтін пікірлермен келісеміз. Гендерлік саясат ашық түрде насихатталып, тұрмыстық зорлық-зомбылық орын алған отбасы мүшелерімен әңгімелесіп, сотқа дейін жеткізбей шешу, гендерлік саясаттың жүзеге асуына баршамыз ықпал етуіміз керек деп ойлаймын».

Гендерлік саясат мәселелерімен ұдайы айналысып отыратын тағы бір маманның ой-пікіріне құлақ түрер болсақ, еңбек нарығында орын алатын дискриминация әрекет ету аясына және оның нәтижесіне байланысты жіктелетінін алға тартады [15]. Әйелдерді жұмысқа қабылдау немесе жұмыстан шығару кезіндегі дискриминация, яғни жұмысқа қабылдау кезінде әйелдер соңғы орында ал, жұмыстан шығару кезінде бірінші кезекте тұрады. Нақты бір мамандықтар немесе лауазымдар шеңберіндегі дискриминация (әйелдердің мұндай жұмысты орындауға қабілеттілігі бар болғанына қарамастан, нақты бір қызмет түрімен, лауазыммен немесе мамандықпен айналысуына шектеу қою немесе тыйым салу), кәсіби карьерада қызмет бабы бойынша жоғарылату кезіндегі дискриминация (әйелдердің қызмет бабы бойынша өсуіне шектеу қою) деп атап көрсетсе болады. Демек, гендерлік саясат еңбек нарығы қызметімен тығыз байланысты.

Гендерлік саясат әйелдердің теңдігін сақтауды және оларды кемсітуге жол бермеуді заң жүзінде бекітуді, өздерінің құқығын іс жүзінде пайдалану мүмкіндігін білдіреді. Ал әйелдер қоғамдық жұмысты атқарып, отбасына да уақытын бөліп, балаларының тәрбиесімен де айналысып жүр. Гендерлік саясатқа бюджеттен бөлінетін қаржының көлемі жыл сайын артып келеді, - деп хабарлады «Гендерлік сезімтал қоғамдық сананы жетілдіру (гендерлік стереотиптерді жою)», «Жыныстық ерекшеліктері бойынша зорлық- зомбылықты жою» тақырыптарында өткен қоғамдық тыңдау барысында ҚР Мәдениет және спорт министрлігі Тілдерді дамыту және қоғамдық-саяси жұмыс комитетінің төрағасы Қ. Асылов [16].

Оның айтуынша, үстіміздегі жылы үкіметтік емес ұйымдармен ортақ жобаларды жүзеге асыратын әлеуметтік саладағы бюджеттік бағдарламалар әкімгерлерінің саны артты. Жалпы 2018 жылы республикада түрлі бағыттар бойынша, соның ішінде гендерлік саясат саласында 1600 әлеуметтік жобаны жүзеге асыру жоспарланған.

«Мемлекеттік органдардың үкіметтік емес ұйымдармен гендерлік саясат саласындағы бірлескен жұмысы әлеуметтік жобалар санының өсуімен қатар, гендерлік саясатты жүзеге асыруға бөлінетін бюджет қаржысының көлемін арттыруға да мүмкіндік берді»,

- деп хабарлады министрлік өкілі. Соңғы 5 жыл ішінде ел бойынша гендерлік саясат аясында 500-ден аса әлеуметтік жоба жүзеге асырылса, гендірлік теңдік стратегиясының «Қоғамдық-саяси өмірде гендерлік теңдікке қол жеткізу» бағытын жүзеге асыру аясында Қазақстанда Әйелдер көшбасшылығы мектептерінің республикалық желісі құрылды. Оның құрамына мемлекеттің барлық аймақтарынан 69 үкіметтік емес ұйым енді.

Әйелдер көшбасшылығы мектептері аясында көшбасшы әйелдерді тұлғалық өсім мен оларды қоғамның әлеуметтік мәселелерін шешуде белсенділіктерін арттыруға бағытталған семинар-тренингтерде, шеберлік сағаттарында оқыту үрдісі жүйелі түрде жүргізіледі. Өзекті мәселелерді жергілікті деңгейде шешу үшін халықтың әлеуметтік аз қамтылған топтарымен кездесулер ұйымдастырылады.

«Егемен Қазақстан» газетінің тілшісі Ж.Базар Қазақстан Республикасының Президенті жанындағы Әйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат жөніндегі ұлттық комиссияның кезекті отырысы өткенін хабарлайды [17]. Мемлекеттік хатшы Г.Әбдіхалықова Ұлттық комиссия бастамасымен қолға алынған «25 пайдалы іс» атты республикалық акциясын өткізуде әйелдер қауымының үлкен үлесі бар екенін жеткізді. «Акция аясында дарынды жетім балаларды қолдау, балалар дәрігерлік мекемелерін жабдықтау, кәсіпкер әйелдерді тегін оқыту және басқа да маңызды шаралар ұйымдастырылды», - деді ол.

Бұдан кейін Жоғарғы сот, Бас прокуратура, Ішкі істер министрлігі, Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі өкілдерінің «Әйелдерге қатысты кемсітушіліктің барлық нысандарын жою туралы» тұжырымдаманы жүзеге асыру, сондай-ақ, Жамбыл және Батыс Қазақстан облыстары әкімдіктерінің Қазақстан Республикасында 2006-2016 жылдарға арналған Гендерлік теңдік стратегиясын орындау жөніндегі ақпараттары тыңдалды.

Аталған ақпараттар бойынша, елімізде әйелдердің құқықтары мен мүмкіндіктерін кеңейту ісі дұрыс жолға қойылған. Бұл мәселеде Қазақстан Дүниежүзілік экономикалық форумның жаһандық рейтингінде 47-орынға ие болып отыр. Сондай-ақ, жиында атап өтілгендей, Ұлттық комиссияға әділ төрелікке қол жеткізе алмай жүрген әйелдерден шағымдар жиі түсуде. Мысалы, 2015 жылы соттарға түскен қылмыстық істер бойынша жәбірленушілердің 43,1 пайызы әйелдер мен балаларға тиесілі болыпты.

Сонымен бірге, отырыста елімізде тұрмыстық зорлық-зомбылықты азайтуға бағытталған нақты шаралар қабылданып отырғаны, құқық бұзушыларға ықпал етудің нәтижелі тәсілі заңдық тұрғыда енгізілгені, құқық бұзушылармен профилактикалық әңгіме жүргізу, қорғау ұйғарымдарын шығару жолға қойылғаны сөз болды. Бұған қоса, жиында сот алдында құқық бұзушылардың тәртібіне ерекше талаптар қою өкілеттігі берілгені, «Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу туралы» Заңды қабылдаған кезден бері ішкі істер органдары қызметкерлерінің араласуымен 206 мыңнан астам қорғау ұйғарымы шығарылғаны, соттар тарапынан құқық бұзушылардың тәртібіне қатысты 22,5 мың ерекше талаптар қойылғаны айтылды. Өз кезегінде Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігінің өкілі «Жұмыспен қамтудың жол картасы-2020» бағдарламасы шең¬берінде әйелдерді жұмысқа орналастыруға қатысты қабылданып жатқан іс-шаралар туралы мәлімет берді. Бұл мәліметке қарағанда, қазіргі таңда әлеуметтік келісім-шартқа 74,8 мың әйел қол қойған. Олардың 46,8 пайызы ауыл тұрғындары көрінеді. Сонымен қатар, әйелдерге ауыр жүк көтеру мен оны қозғауды шектеу нормалары қарастырылған 287 жұмыс тізімі бекітілген.

Журналист Б.Нұржанқызы Шымкент қаласындағы «Қасиетті жол» қоғамдық қорының балаларды оңалту орталығы сегізінші маусымын салтанатты түрде қорытындылағанын хабарлайды [18]. Мұнда ем алған церебралды сал ауруына шалдыққан балалар мен олардың ата-аналары орталық қызметкерлеріне алғысын білдіріп, балаларын емдеген мамандарға шағын концерттік бағдарлама ұйымдастырып берді.

Осы іс-шараға қатысқан «Шымкент келбеті» және «Понорама Шымкента» газеттерінің ұжымы ата-аналарды балаларының тәй-тәй басқан қадамымен құттықтап,

балғындарға тәттілер үлестірді. Көңіл толқытарлығы Бахтияр Спанов бастаған облыстық қуыршақ театрының ұжымы да сахналық көрініс қойып, балаларға шаттық сыйлады.

Жиында сөз алған облыстық журналистер одағының төрайымы, «Шымкент келбеті» және «Понорама Шымкента» газеттерінің бас редакторы Айгүл Қапбарова науқас балалар мен олардың ата-аналарының көңіліне медет, болашағына үміт ұялатқан «Қасиетті жол» қоғамдық қорына алғыс айтты.

«Қасиетті жол» қоғамдық қайырымдылық қорының оңалту орталығы «Ұлт болашағы – дені сау балалар» жобасы аясында 2017 жылдың тамыз айында ашылған болатын. Орталыққа «Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-ауқат» қоры АҚ қолдау көрсетіп отыр. Әлеуметтік маңызды жобаны іске асыруға «Нұр Отан» партиясы да қол ұшын созған. Бұл орталықта жағдайы төмен отбасындағы сал ауруына шалдыққан балалар тегін емделеді. Бүгінге дейін орталықта 575 бала емделсе, қазір 50 бала ем алуды жалғастыруда. Орталықта балалармен жұмыс істеуге барлық жағдай жасалған, тиісті салада тәжірибесі мол дәрігерлер мен педагогтар бар. Балғындар толық медициналық тексеруден және тегін оңалту курсынан өтеді. Науқас балалар әр 3-6 айда 21 күндік оңалту курсынан өте алады.

Елімізде демографиялық өсім жыл санап жақсарып келеді. Бұл жетістіктер ауылдық жерлерде де аңғарыла бастағандай. Айталық, жүз жетпіс мыңнан астам халқы бар Жетісай ауданында жыл басынан бері 75 ана «Алтын алқа», 223 ана «Күміс алқа» иегері атанған. Бұл жөнінде «Оңтүстік Қазақстан» газетінің тілшісі А.Жайымбетов материалында баяндайды [19].

Иә, осындай жетістіктерге жету жолында алтын құрсақты аналар мен жібек мінезді жеңгелердің, қадамы құт дарытқан келіндердің зор үлесі бар. Әрине, әр нәрсе Алланың қалауымен болады. Десек те, оның ар жағында «барған жерімді бақытты етсем, ұрпағын көбейтсем» деген ибалы келіндердің ізгі ниеті жатыр десек, қателеспейміз. Көп балалы аналарға мемлекет тарапынан жасалып жатқан қамқорлық та аз емес. Үкімет тарапынан берілетін түрлі әлеуметтік жеңілдіктерді айтпағанда, жергілікті әкімдер де ерекше назар аударып келеді.

Кеңестік дәуірде қазақ қыз-келіншектері мен әйелдері ер адамдарша еңбек етіп, абырой-даңқ биігіне көтерілді. Сондай жандардың бірі тракторшы, Социалистік Еңбек Ері Кәмшат Дөненбаева болатын. «Егемен Қазақстан» газетінің тілшісі Нәзира Жәрімбет марқұм жөнінде «Кәмшат та қазақтың бір асылы еді» деген естелік толғау материал жазды [20].

Қазақстанда тың және тыңайған жерлердің игерілуіне байланысты өткен ғасырдың 60-жылдары елде жаппай механизаторлар дайындау науқаны басталады. Кәмшат келін боп түскен Ақсуат ауылында да тракторшылар курсы ашылады. Сол курста Кәмшат пен сол ауылдың қызы Құндызай оқып шығады. Архив материалдары анықтағандай, ол 1966 жылы алғаш рет жоспарды екі есе орындап, «МТЗ-5» тракторының алдына жалауша ілген екен. Ол кезде трактор рулінде қазақ қызы жоқтың қасы ғой. Бір күн жұмыстан қалмайтын, көрсеткішін ай сайын жаңалап отыратын Кәмшат партияның да, басшылардың да назарына ілінеді. Өзгелерге үлгі етіп ұсынуға түсі де, ісі де келіп тұрған Кәмшаттың аты газет-журнал, радио арқылы қазақ даласына жайылды. 1977 жылы Кәмшат Дөненбаева «Қыз-келіншектер трактор руліне отырайық!» деген үндеу тастады. Ол осылай бүкіл елдегі механизатор қыздардың көшін бастады. Еңбекте де, өмірде де ысылды. Талай рет республикалық, одақтық жарыстарда алдына жан салмады. Социалистік Еңбек Ері, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты атанды. Қандай атақ алса да, өзінің маңдай тері болатын.

Кеңес дәуірінде кеудесі орден-медальге толы еңбек адамдары компартияның съездеріне делегат болып қатысып, алақанын қыздырып, қол соққан дүрмектің қатарында отырып қайтатын. Кәмшатты солардай еңбек адамы десек те, өзгелерден өресі биік еді. Ол 1974-1989 жылдар аралығында КСРО Жоғарғы Кеңесінің үш шақырылымына қатар депутат болып сайланды. КСРО Жоғарғы Кеңесінің Ұлттар Кеңесі төрағасының орынбасары болды. Шаруашылықтағы жұмысының сыртында қаншама қоғамдық жұмыстарды атқарды.

Ресей Федерациясы Федералдық жиналысы Кеңесі мен ТМД-ға қатысушы мемлекеттер парламентаралық ассамблеясының ұйымдастыруымен «Әйелдер жаһандық қауіпсіздік пен орнықты дамуды жақтайды» деген тақырыпта Еуразия әйелдер форумы өтті. Бұл жөнінде «Егемен Қазақстан» газетінде арнаулы бет берілді. «Әйелдердің жаһандық форумы жолында» деген тақырыпта берілген есеп-материалдың авторы Мемлекеттік хатшының хатшылығы меңгерушісінің орынбасары Майраш Көзжанова Қазақстан делегациясы құрамына Парламент депутаттары, мемлекеттік органдар басшылары, қоғамдық ұйымдар өкілдері кіргенін айтады [21].

Форумның пленарлық отырысында Қазақстанның Мемлекеттік хатшысы Г.Әбдіхалықова сөз сөйлеп, елімізде Ауғанстандағы әйелдердің құқықтары мен мүмкіндіктерін кеңейту мәселелері жөнінде өңірлік конференция өткенін, оның қорытындысы бойынша Астана декларациясы қабылданып, аталған мемлекеттегі әйелдердің құқықтары мен мүмкіндіктерін кеңейтудегі өңірлік өзара іс-әрекеттің бағыттары айқындалғанын баяндады. Қазақстан БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің «Әйелдер. Бейбітшілік пен Қауіпсіздік» атты 1325-інші қарарын толық қолдайды.

Келесі басымдық – орнықты даму. Бүгінде экономиканы дамытуға қажетті жағдайдың бірі – оған әйелдердің толыққанды атсалысуы. Қазақстан гендерлік теңдікті қамтамасыз етуде елеулі жетістікке жетті.

Тағы бір басымдық – рухани-адамгершілік саласы. Қазіргі кезде мәңгілік рухани құндылықтар жаппай тобырлық теріс ықпалға ұшырауда. Оған қарсы тұру үшін біздің елде қоғамдық сананы жаңғыртудың «Рухани жаңғыру» бағдарламасы қабылданды. Соның нәтижесінде бүгінде ұлттық тарих пен мәдениетке қоғамның қызығушылығы айтарлықтай артты.

Мемлекеттік хатшы әйелдерді саяси және экономикалық жағынан ілгерілету, гендерлік үйлесімге қол жеткізу мәселелері бойынша Қазақстанда қабылданған шаралар жөнінде айтып берді. Мәселен, «БҰҰ әйелдер» ұйымымен бірге «Ұлттық әлеуетті кеңейту, отбасылық-гендерлік саясатты жүзеге асыру бойынша ведомствоаралық өзара іс-әрекеттің тиімді шараларын әзірлеу мен үйлестіру, әйелдердің ұлттық өндіріске қосар үлесін ұлғайту және оны 1, 5, 8 және 10-шы Орнықты даму мақсаттарын (ОДМ) тиімді іске асыру үшін өсіру, Қазақстан Республикасындағы тұрмыстық сипаттағы зорлық-зомбылықпен күресудің көпсекторлы тәсілін енгізу» тақырыбы бойынша жұмыс жүргізілуде.

Г.Әбдіхалықова гендерлік саясат жүргізу мәселелері бойынша Қазақстан Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымымен белсене ынтымақтастық орнатып отырғанын айтты. 2017 жылдың қорытындысында Дүниежүзілік экономикалық форумның гендерлік даму индексі бойынша Қазақстан әлемнің 144 елі арасынан гендерлік алшақтық жөнінен 52 орын алды.

Мемлекеттік хатшы әңгімені түйіндей келе, Қазақстанда қазір жаңа 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясат тұжырымдамасы жүзеге асырылып жатқанын, ол гендерлік теңдікке қол жеткізуге септігін тигізетін маңызды жайттың бірі – әйелдердің экономикалық мүмкіндіктерін кеңейтуді көздейтінін атап өтті.

Форумда Қазақстанда әйелдер барлық салада, соның ішінде қарулы күштер мен құқықтық қорғау орындарында да өз орнын сәтімен тауып отырғаны айтылды. Кез-келген азаматтық қоғамның дамуы әйелдердің атсалуынсыз ескіліктің жұрнағы болып саналады, бүгінгі қоғамдағы әйелдердің нақты мүмкіндіктеріне жаңаша көзқараспен карауға жағдай туғызу қажет.

Нәтижелерді талқылау. Қазақ әйелдерінің ғасырлар бойғы отбасылық дәстүрлі мінез-құлқы жайында сөз қозғар болсақ, күйеуіне, үлкендерге деген инабаттылық, бала тәрбиесі тұрғысынан бағаланғаны белгілі. Бұл нормалар ұлттық сипатқа ие болды. Ал, қазіргі нарық заманында, информациялық кеңістікте әйелдердің іс-әрекеті, қызметтік кәсіби із-

денісі іргелі мақсатқа бағытталуда. Әйел еңбектің кез-келген саласында өзінің қабілет-қарымын танытуда, сауда-саттықта да икемділігін көрсетуде. Әйелдер тәжірибесі демократия мен нарықта қоғамдық қатынастарды жаңғыртудың белсенді әлеуметтік күшіне айналуда.

Қазақстанның өсіп-өркендеуіне, демократиялық дәстүрлерді өркен жайдыруда әйелдердің қосып отырған үлесі зор. Әйелдер өскелең ұрпақ тәрбиесіне тікелей жауапты. Елдің егемендік деңгейі мен Қазақ елі Тәуелсіздігінің мығымдылығы да әйелдердің белсенділігіне байланысты екендігіне дау жоқ.

Президент Н.Назарбаев 2017 жылы 12 сәуірде «Егемен Қазақстан» газетінде жариялаған «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты бағдарламалық мақаласында халқымыздың ұлттық бірегейлігінің мызғымас негізін құрайтын өзекті мәселелер тұрғысындағы ойларын ортаға сала отырып, «Біз жат идеологиялардың әсері туралы айтқанда, олардың артында басқа халықтардың белгілі бір құндылықтары мен мәдени символдары тұрғанын есте ұстауымыз керек. Тиісінше, оларға өзіміздің ұлттық құндылықтарымыз арқылы ғана төтеп бере аламыз» деп, ерекше атап көрсетті [22]. Осы тұрғыдан келгенде, қазақ қоғамында гендер мәселесінің уақыт өткен сайын күрделеніп бара жатқандығы құпия емес. Ерлер мен әйелдер, жасөспірім ер балалар мен бойжеткендер арасындағы қатынастардың нәзік астарлары бар.

Еліміздің Тәуелсіздік жылдарында жеткен жетістіктері аясында ұлттық құндылықтарымыз да жаңаша қырларымен байып, тың үрдіспен дамудың жаңа белестеріне бағыт алды. Дегенмен де қоғамдық өмірімізде бұқаралық ақпарат құралдарының әсерімен адам табиғатына, ұлттық сипатымызға сай келмейтін көрініс-жағдаяттардың кең өріс алып отырғаны ақиқат. Әсіресе, телеарналарда үздіксіз қайталанып жататын шоу-бағдарламаларда, телесериалдарда Батыс әлеміндегі өмір сүру салты, ақылға қонымсыз тыныс-тіршілігі насихатталады. Ең қатерлісі сол, мұның әйел-қыздарымызды еліктіретін күш-қуат деңгейі тым жоғарылай түсуде, ұлттық болмысымызда қастерлі саналатын әйел-ананың асыл қасиеттеріне дақ түсіруде. Түптеп келгенде, ұлттық рухани құндылықтарға сызат түсіп, тобырлық ұстаным-пиғылдардың теріс ықпалынан зардап шегуде. Жасыратыны жоқ, республика бұқаралық ақпарат құралдарында гендерлік теңсіздік, қарама-қайшылықтар мен кемсітушілік ара-тұра кездесіп қалады, гендерлік мәселелерді тек әйел адамдарға ғана тән деген пікірлер бар. Тәуелсіз Қазақ елінде түрлі кесепат-кеселдерге қарсы тұрып, олардың алдын алуға бағытталған қоғамдық сананы жаңғыртудың, ұлттық біртектілік пен ұлттық бірегейлікті сақтай отырып, ұлт ретінде рухани жаңғырып, қайта түлеуінің, әлемдік өркениет көшіне ілесуінің негізі болып табылатын ұлттық «Рухани жаңғыру» бағдарламасы қабылданды. Осылайша, Қазақстан бұқаралық ақпарат құралдарының ұлтымыздың рухани жаңғыруынан туындайтын қазіргі қазақ журналистикасының ұлттық ақпараттық жобаларымен жүйелі түрде айналысу міндетін айқындады. Біздің пікірімізше, Қазақстан бұқаралық ақпарат құралдары тұрақты түрде қолға алып отыратын осындай ақпараттық жобалардың бірі еліміздегі гендерлік саясаттың өзекті мәселелері болуы тиіс. Қазақ қоғамында жүзеге асырылып отырған рухани жаңғыру өзінің даму барысында журналистикаға арқа сүйеп, саяси, экономикалық және әлеуметтік тұрғыда құлашын кеңге жая түсуде. Сөз жоқ, ұлттық журналистикада жаңа гендерлік саяси-экономикалық бағыттың мықтап қолға алынуы, қоғам дамуы беталысының сапалық өзгерістері бұқаралық ақпарат құралдары қызметіне айрықша маңыз береді, мемлекет пен қоғам өмірінің барлық салаларында тың үрдістерге негіз болады.

Қорытынды. Жоғарыдағы жазбаларымызды қорытындылай келе, бірқатар ұсыныс беруді жөн санаймыз.

1. Әлемдік жаһандану процестері ұлттық салт-дәстүр аясындағы ежелгі ұғым-түсініктердің орнына жаһандық сана мен жаһандық мәдениеттің белең алуына әкеліп соғуда. Мұның өзі гендерлік теңсіздік мәселелерінің ушыға түсуіне ықпал етуде. Дегенмен де Қазақ елінде эт-

номәдени ерекшелікті сақтауға бағытталған ұлттық идентификациялану процесі де жалғасын тауып отыр. Республика бұқаралық ақпарат құралдары ұлттық бәсекелестікке қабілеттілік, ұлттық біртектілік пен ұлттық бірегейлік мәселелерін ұдайы назарда ұстап, рухани жаңғыру аясында гендерлік саясатта ұлттық ұстанымның кең өріс алуына негіз болуы тиіс.
2. Қазақстан журналистикасы Қазақстан Республикасының Конституциясымен кепілдік берілген әйелдер мен ерлердің тең құқығы мен еркіндігін бейнелейтін республикадағы гендерлік саясаттың негізгі қағидаттарын басшылыққа ала отырып, насихат жұмысына тың серпін беруі керек.
3. Қазақстан журналистикасы Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 6 желтоқсандағы «Қазақстан Республикасындағы 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясат» Тұжырымдамасы мен Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 7 қарашадағы «Қазақстан Республикасындағы гендерлік саясат» Тұжырымдамасын басшылыққа ала отырып, гендерлік саясаттың мәні тұрғысындағы ұғым-түсінікті қалыптастыруға бағытталған шараларды жандандыра түсулері қажет.
4. Ұлт пен ұлттық мемлекеттің тәуелсіздігіне қауіп төндіретін сыртқы идеологиялық қара күштермен қарсы күресте бұқаралық ақпарат құралдары айрықша рөл атқарады. Осы тұрғыдан келгенде, ұлт журналистикасы гендерлік теңдіктің өзекті мәселелеріне баса назар аудара отырып, бұған тұрақты даму мен өсіп-өркендеудің аса маңызды факторларының бірі ретінде қарау керек.
5. Журналистиканы «төртінші билік» ретінде орнықтыру көп ретте оның мемлекеттік биліктің басқа да тармақтарымен қарым-қатынасына тікелей байланысты. Осы мақсатпен Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы Әйелдер және отбасылық-демографиялық саясат жөніндегі Ұлттық комиссиямен тығыз бірлікте жұмыс жүргізіп отыру қажет.
6. Бұқаралық ақпарат құралдарындағы жекелеген материалдарда гендерлік теңсіздік, стереотиптер мен кемсітулердің бой көрсетуі бұл мәселеде журналист кадрларының сауатсыздығы мен мәдени деңгейінің төмендігіне байланысты болып отыр. Сондықтан да ЮНЕСКО-ның журналистика бойынша оқу бағдарламасының жаңа моделі негізінде «Гендерлік журналистика бойынша оқу бағдарламасын нығайту» жобасын құптау маңызды.
7. Қоғамның кез-келген әлеуметтік институтының тиімділігі оның құқықтық сауаттылығына байланысты. Осы тұрғыдан келгенде, Қазақстан БАҚ өкілдерінің құқықтық сапасын арттыра түсу қажет.

Әдебиеттер тізімі

1 Кулиев Э. Коран. / Э. Кулиев – Алматы: Албаракат, 2011. – 324 с.
2 Abdur Rahman I. Doi. 2009. Women in the Quran and the Sunnah. Ahmadu Bello University. Zaire, 186 p.
3 Юсупова Н. Права женщины в исламе. / Н. Юсупов – Казань: Мастер-Лайн, 2001. – С. 8-23.
4 Maan, Bachir and Alastair Melntoch. 2010. The whole house of islam, and Christians. New York, 258 p.
5 Порохова Аль-Рошд Валерия-Иман. Ислам в современной России. Энциклопедия. / Аль-Рошд Валерия-Иман Порохова – Москва: Алгоритм, 2008. – 166. с
6 Jamal Bauawi. The status of Women in Islam. – Canada, 2008. – 132 p.
7 Хосейп Новин. Әйел мен ер адамның қоғамдық құқықтарының ерекшеліктері // Виртуалды жоба. Жаңа экономикадағы әйелдің рөлі. / Новин Хосейп – Астана, 2013. – Б. 33-38.
8 Молдабеков Ж. Гендерлік саясаттың әлеуметтік сипаты, ұлттық көрінісі, тәрбиелік мағынасы // Виртуалды жоба. Жаңа экономикадағы әйелдің рөлі. / Ж. Молдабеков – Астана, 2013. – Б. 33-38.

9 Мұқтар Ә. Еліне тірек болған Бопай ана / Ә. Мұқтар // Егемен Қазақстан. 12.12.2017.
10 Назарбаев Н. Тарих толқынында. / Н. Назарбаев – Алматы: Атамұра, 1999. – 296-б.
11 Шеденова Н. Социальные проблемы женского труда в условиях рыночных отношений. / Н. Шеденова – Алматы: Ғылым, 1998. – С. 8-23.
12 Қазақстан Республикасындағы гендерлік саясат тұжырымдамасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 27 қарашадағы №1190 қаулысы // Егемен Қазақстан. 2003. 28 қараша.
13 Қазақстан Республикасындағы 2030 жылға дейінгі отбасылық және гендерлік саясат тұжырымдамасы. Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 6 желтоқсандағы Жарлығы // Егемен Қазақстан. 2016. 7 желтоқсан.
14 Жұмаділұлы Н. Гендерлік саясаттың қоғамдағы рөлі / Н. Жұмаділұлы // Шымкент келбеті. 2016. 13 маусым.
15 Тоқсанбай Е. Гендерлік саясаттың маңызы / Е. Тоқсанбай // Шымкент келбеті. 2018. 14 тамыз.
16 Асылов Қ. Гендерлік саясатқа бөлінетін қаржының көлемі жыл сайын артып келеді / Қ. Асылов // Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігінің ресми интернет-ресурсы. 2018. 25 қазан.
17 Базар Ж. Еліміздегі гендерлік саясаттың бағыты дұрыс / Ж. Базар // Абай kz. 2016. 1 қазан.
18 Нұржанқызы Б. Балғындарға шарапаты тиген «Қасиетті жол» / Б. Нұржанқызы // Шымкент келбеті. 2018. 17 тамыз.
19 Жайымбетов А. «Алтын алқалы» аналар қатары артып келеді / А. Жайымбетов // Оңтүстік Қазақстан. 2018. 23 қазан.
20 Жәрімбет Н. Кәмшат та қазақтың бір асылы еді / Н. Жәрімбет // Егемен Қазақстан. 2018. 25 қазан.
21 Көзжанова М. Әйелдердің жаһандық форумы жолында / М. Көзжанова // Егемен Қазақстан. 2018. 25 қыркүйек.
22 Назарбаев Н. Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру / Н. Назарбаев // Егемен Қазақстан. 2017. 12 сәуір.

С. Садыков
Международный казахско-турецкий университет им. Х.А. Ясауи, Туркестан, Казахстан

Гендерная политика в Казахстане и журналистика

Аннотация. В статье рассматривается влияние гендерной политики на культуру, социальные роли людей, возможности и корпротивное, социальное и частное вхаимодействие. Гендер формирует неотъемлемую часть человеческой жизни, и воздействует на убеждения, а также определяет различные роли, приписываемые обществами мужчинам и женщинам.

Журналистика Казахстана обращает внимание к насущенным проблемам гендерной политики. В семинаре-тренинге (Алматы, 2018, 2-3 ноября) «Усиление учебной программы по гендерной журналистике в Казахстане», проведенной совместно с Кластерным Бюро ЮНЕСКО кафедры ЮНЕСКО, международная журналистика и коммуникации факультета журналистики КазНУ им. Аль-Фараби всесторонно обсуждено вопросы гендерной политики.

Ключевые слова: ислам, мусульманские женщины, женщина-мать, гендерное равенство, феминизм, дискриминация, демография, гендерное неравенство, правовое грамотность, гендер и СМИ.

S. Sadykov
Khoja Akhmed Yassawi International Kazakh-Turkish University, Turkestan, Kazakhstan

Gender policy and journalism in Kazakhstan

Abstract. The article discusses the impact of gender policy on culture, social roles of people, opportunities and corporate, social and private interaction. Gender forms an integral part of human life, affects beliefs, and also defines the various roles attributed by societies to men and women.

The journalism of Kazakhstan draws attention to the pressing problems of gender policy. In the training seminar (Almaty, 2018, November 2-3) "Strengthening the curriculum on gender journalism in Kazakhstan", held jointly with the UNESCO Cluster Office of the UNESCO Chair, international journalism and communication of the Faculty of Journalism of the Al-Farabi Kazakh National University comprehensively discussed these issues of gender policy.

Keywords: Islam, Muslim women, mother-women, gender equality, feminism, discrimination, demography, gender inequality, legal literacy, gender and the media.

References

1 Kuliev E. Koran [Koran]. (Al'Barakat, Almaty, 2011, 324 p.). [in Russian]
2 Abdur Rahman I. Doi. 2009. Women in the Quran and the Sunnah. Ahmadu Bello University. Zaire, p. 186.
3 Yusupova N. Prava zhenshchiny v islame [The rights of women in Islam]. (Master Line, Kazan, 2001. P. 8-23.). [in Russian]
4 Maan, Bachir and Alastair Melntoch. 2010. The whole house of islam, and Christians. New York, 258 p.
5 Powder Al-Roshd Valeria-Iman. Islam v sovremennoy Rossii. Entsiklopediya [Islam in modern Russia. Encyclopedia]. (Algorithm, Moscow, 2008, 166 p.). [in Russian]
6 Jamal Bauawi. The status of Women in Islam. (Canada, 2008, 132 p.).
7 Hoseep Novin. Äyel men er adamnıñ qoğamdıq quqıqtarınıñ erekşelikteri [Features of women's and men's public rights], Vïrtwaldı joba. Jaña ékonomïkadağı äyeldiñ röli [Virtual project. The role of women in the new economy]. (Astana, 2013, P. 33-38.). [in Russian]
8 Moldabekov Zh. Genderlik sayasattıñ älewmettik sïpatı, ulttıq körinisi, tärbïelik mağınası [Social character, national image, educational meaning of gender policy], Vïrtwaldı joba. Jaña ékonomïkadağı äyeldiñ röli [Virtual project. The role of women in the new economy]. (Astana, 2013, P. 33-38.). [in Kazakh]
9 Mukhtar A. Eline tirek bolğan Bopay ana [Bopay's mother, who supported her country]. Kazakhstan, December 12, 2017.
10 Nazarbayev N. Tarïx tolqınında [In the stream of history]. (Atamura, Almaty, 1999, 296 p.). [in Kazakh]
11 Shedenova N. Sotsial'nyye problemy zhenskogo truda v usloviyakh rynochnykh otnosheniy [Social problems in women's labor market conditions]. (Science, Almaty, 1998, P. 8-23). [in Kazakh]
12 Qazaqstan Respwblïkasındağı genderlik sayasat tujırımdaması twralı. Qazaqstan Respwblïkası Ükimetiniñ 2003 jılğı 27 qaraşadağı №1190 qawlısı [Concept of gender policy in the Republic of Kazakhstan. Resolution by Government of the Republic of Kazakhstan No. 1190 of November 27, 2003] // Egemen Kazakstan. November 28, 2003. [in Kazakh]
13 Qazaqstan Respwblïkasındağı 2030 jılğa deyingi otbasılıq jäne genderlik sayasat tujırımdaması.

Qazaqstan Respwblïkası Prezïdentiniñ 2016 jılğı 6 jeltoqsandağı Jarlığı [Concept of Family and Gender Policy in the Republic of Kazakhstan until 2030. Decree of the President of the Republic of Kazakhstan dated December 6, 2016 // Egemen Kazakstan. December 7, 2016]. [in Kazakh]
14 Zhumadiluly. Genderlik sayasattıñ qoğamdağı röli [The Role of Gender Policy in the Society] // The appearance of Shymkent. June 13, 2016. [in Kazakh]
15 Toksanbay E. Genderlik sayasattıñ mañızı [The essence of gender policy] // The appearance of Shymkent, August 14. 2018.
16 Asylov K. Genderlik sayasatqa bölinetin qarjınıñ kölemi jıl sayın artıp keledi [The amount of funds allocated for gender policy is growing every year] // Qazaqstan Respwblïkası Mädenïet jäne sport mïnïstrliginiñ resmï ïnternet-reswrsı [The official Internet resource of the Ministry of Culture and Sports of the Republic of Kazakhstan. October 25, 2018]. [in Kazakh]
17 Market J. Elimizdegi genderlik sayasattıñ bağıtı durıs [The direction of the gender policy in the country is correct] // Abai kz. October 1, 2016. [in Kazakh]
18 Nurzhanovna B. Balğındarğa şarapatı tïgen «Qasïetti jol» [The «Holy Path», which is characterized by the fascinates], The image of Shymkent. August 17, 2018. [in Kazakh]
19 Zhayimbetov A. «Altın alqalı» analar qatarı artıp keledi [The number of mothers «Altyn Alkaly» is growing] // South Kazakhstan. October 23, 2018. [in Kazakh]
20 Merimbet N. Kämşat ta qazaqtıñ bir asılı edi [Kamshat was one of the Kazakh noblemen] // Egemen Kazakhstan. October 25, 2018. [in Kazakh]
21 Kozzhanova M. Äyelderdiñ jahandıq forwmı jolında [On the way to the Global Women's Forum] // Egemen Kazakhstan. September 25, 2018. [in Kazakh]
22 Nazarbayev N. Bolaşaqqa bağdar: rwxanï jañğırw [Orientation for the future: spiritual revival] // Egemen Kazakhstan. 12.04.2018. [in Kazakh]

Автор туралы мәлімет:

Садықов С. – филология ғылымдарының докторы, журналистика бойынша философия докторы. Туризм және журналистика кафедрасының профессоры, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті, Б.Саттарханов даңғылы, 29, Түркістан, Қазақстан.
Sadykov S. – Doctor of Philology, Doctor of Philosophy in Journalism, Professor of the Department of Social Sciences and Journalism, Khoja Akhmed Yassawi International Kazakh-Turkish University, V. Sattarkhanov 29, Turkestan, Kazakhstan.

«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. Журналистика сериясы» журналында мақала жариялау ережесі

1. Журналдың мақсаты. Қазақ баспасөзінің тарихы, журналистиканың теориялық және қолданбалы ғылымдары, қоғаммен қатынасы, көсемсөзі, баспасөз қызметі туралы мұқият тексеруден өткен материалдарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қаласы, Қ. Сәтпаев көшесі, 2, Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 408 кабинет) қолжазбаның қол қойылған 1 дана қағаз нұсқасын тапсыру және Word форматындағы нұсқасын vest_phil@enu.kz электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан Ілеспе хат та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімдеуіне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 ден 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақала мәтінінің пішіні:
– Microsoft Word (docx) форматындағы файлда;
– Times New Roman шрифінде;
– жақтау жолағы 2х2х2х2;
– 1 жоларалық интервалы;
– 14 кегл;
– мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
– Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
– транслитерация Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланы құру сұлбасы:

ХҒТАР http://grnti.ru/ - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар) туралы метамәліметтердің мазмұны (Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template қараңыз)

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында қою әріппен жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады)

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде (курсивпен);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қоюмен)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі жартылай қоюмен белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-іздестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюлуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелер/талқылау қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болу қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме колданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.].

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға онын жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдын редакциялық алқасына ұсынылады.

Журнал жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 тенге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 тенге).

Реквизиттер:

1) АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: KCJBKZKX
ИИК: KZ978562203105747338 (KZT)
Кнп 861
Кбе 16

2) АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073 (KZT)

3) АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ59965000040502847

«За публикацию ФИО автора»

Provision on articles submitted to the journal "Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Journalism Series"

1. Publication of carefully selected original scientific works in the field of journalism, publication of materials devoted to the scientific issues of the direction of historical, theoretical and applied research of journalism, public relations, journalism, publishing.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 408) and by e-mail vest_phil@enu.kz in Word format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

– for papers – between 8-16 pages;

– for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

– Microsoft Word file format (docx);
– Times New Roman font;
– the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
– line spacing 1,
– size 14;
– text alignment in width;
– each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
– transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI http://grnti.ru/ – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1 cm, justified alignment.
Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprtenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.
Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT):

Reguisites

1) АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: KCJBKZKX
ИИК: KZ978562203105747338 (KZT)
Кнп 861
Кбе 16

2) АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073 (KZT)

3) АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847

«За публикацию ФИО автора»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия: Журналистика»

1. **Цель журнала**. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области журналистики, публикации материалов посвященных научным вопросам исторических, теоретических и прикладных иследований журналистики, связи с общественностью, публицистики, издательского дела.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. А также авторам необходимо представить сопроводительное письмо.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):
– для статей – от 8 до 16 страниц;
– для рецензий (на монографии, книги), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:
– формат файла Microsoft Word (docx); – шрифт Times New Roman;
– размер полей 2*2*2*2; – междустрочный интервал 1; – кегль 14;
– выравнивание текста по ширине;
– каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
– транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ http://grnti.ru/ – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (жирным)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нерецензируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

1) АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: KCJBKZKX
ИИК: KZ978562203105747338 (KZT)
Кнп 861
Кбе 16

2) АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073 (KZT)

3) АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: **Қайрат САҚ**
Жауапты хатшы: **Гүлжазира ЕРТАСОВА**
Дизайн: **Ілияс Құрманғалиев**

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Журналистика сериясы.
- 2019. - 1 (126). - Астана: ЕҰУ. - 98 бет.
Шартты б.т. - 13,0   Таралымы - 25 дана

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Астана қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: (87172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды